

Byla C-49/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka

Gavimo data:

2023 m. vasario 1 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Satversmes tiesa (Latvija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. sausio 31 d.

Konstitucinio skundo pareiškėjai:

AZ,

IDream OÜ,

Produktch Engineering AG,

BBP,

Polaris Consulting Ltd

Kita šalis:

Latvijas Republikas Saeima (Latvija)

Pagrindinės bylos dalykas

Kriminālprocesa likums (Baudžiamojo proceso įstatymas) 631 straipsnio 3 dalies atitikties *Latvijas Republikas Satversme* (Latvijos Respublikos Konstitucija) 92 straipsnio pirmam sakiniui vertinimas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Remdamasis SESV 267 straipsniu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti: i) ar pagrindinėje byloje ginčijama nuostata, kuria reglamentuojamas teismo sprendimo dėl nusikalstamu būdu įgyto turto

apskundimas, patenka į Direktyvos 2014/42/ES ir Pamatinio sprendimo 2005/212/TVR taikymo sritį; ii) ar sąvoka „nutarimas konfiskuoti“ apima tiek teismo sprendimą, kuriuo turtas pripažintas nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuojamas, tiek teismo sprendimą, kuriuo nutrauktas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto; iii) ar teisės aktai, kuriuose nenumatyta su turtu susijusio asmens teisė apskusti nutarimą konfiskuoti, yra suderinami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija ir Direktyva 2014/42; iv) jei paaiškėtų, kad ginčijama nuostata nesuderinama su Sąjungos teise, ar jos teisinės pasekmės gali būti paliktos galioti iki prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nustatytos dienos?

Prejudiciniai klausimai

1.1. Ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas priima sprendimą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, užbaigęs nuo pagrindinės baudžiamosios bylos atskirtą procesą dėl tokio nusikalstamu būdu įgyto turto, prieš konstatuodamas, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažindamas asmenį kaltu dėl jos įvykdymo, ir kuriuose numatytas konfiskavimas, grindžiamas iš baudžiamosios bylos išskirta medžiaga, patenka į Direktyvos 2014/42, ypač jos 4 straipsnio, ir Pamatinio sprendimo 2005/212, ypač jo 2 straipsnio, taikymo sritį?

1.2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą teigiamas, ar „nutarimu konfiskuoti“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2014/42, ypač jos 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį, turi būti laikomas ne tik teismo sprendimas, kuriuo turtas pripažintas nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuojamas, bet ir teismo sprendimas, kuriuo nutrauktas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto?

1.3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą neigiamas, ar teisės aktai, kuriuose nenumatyta su turtu susijusio asmens teisė apskusti nutarimą konfiskuoti, yra suderinami su Chartijos 47 straipsniu ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antru sakiniu?

1.4. Ar Sąjungos teisės viršenybės principas turi būti aiškinamas taip: jam prieštarauja valstybės narės Konstitucinio Teismo, nagrinėjančio konstitucinį skundą dėl nacionalinės teisės akto, kuris pripažintas nesuderinamu su Sąjungos teise, sprendimas, kad taikomas teisinio tikrumo principas ir kad šio teisės akto teisinės pasekmės reikia palikti galioti iki tos dienos, kurią Konstitucinis Teismas savo nutarime nustatė kaip ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datą?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio pirma pastraipa ir antros pastraipos pirmas sakiny.

2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (toliau – Pamatinis sprendimas 2005/212) 10 konstatuojamoji dalis, 1, 2 ir 4 straipsniai.

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (toliau – Direktyva 2014/42) 9, 15, 22 ir 38 konstatuojamosios dalys, 1 straipsnio 1 dalis, 2 straipsnio 4 dalis, 3 ir 4 straipsniai ir 8 straipsnio 1 ir 6 dalys

Teisingumo Teismo jurisprudencija

2011 m. kovo 8 d. Teisingumo Teismo nuomonės 1/09 (Susitarimo dėl Europos ir Bendrijos patentų teismo projektas), ECLI:EU:C:2011:123, 84 punktas.

2020 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo „*Agro In 2001*“, C-234/18, EU:C:2020:221, 56 ir 57 punktai.

2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija za protivedeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 36, 37 ir 41 punktai.

1976 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188, 5 punktas.

2010 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Akzo Nobel Chemicals ir Akros Chemicals / Komisija*, C-550/07 P, EU:C:2010:512, 113 punktas.

2015 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Baczó ir Vizsnyiczai*, C-567/13, EU:C:2015:88, 42 punktas.

2014 m. vasario 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Pohotovost'*, C-470/12, EU:C:2014:101, 51 punktas.

2013 m. gruodžio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León*, C-413/12, EU:C:2013:800, 39 punktas.

2021 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv*, C-393/19, EU:C:2021:8, 47 ir 48 punktai.

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Latvijas Republikas Saeima* (Baudos taškai), C-439/19, EU:C:2021:504, 132 ir 133 punktai.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

2018 m. birželio 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (didžioji kolegija) sprendimo byloje *G.I.E.M. S.r.l. ir kt. prieš Italiją* (pareiškimas Nr. 1828/06) 211, 223–225 ir 233 punktai.

2015 m. gegužės 12 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje *Gogitidze ir kt. prieš Gruziją* (pareiškimas Nr. 36862/05), 102–103 punktai.

Nurodytos tarptautinės teisės normos

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 ir 7 straipsniai.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Latvijos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 92 straipsnio pirmame sakinyje nustatyta, kad kiekvienas asmuo gali ginti savo teises ir teisėtus interesus teisingame teisme.

Krimināllikums (Baudžiamasis įstatymas), 70.¹⁰ straipsnis, 70.¹¹ straipsnio pirma pastraipa, 70.¹³ straipsnio pirma pastraipa.

Kriminālprocesa likums (Baudžiamojo proceso įstatymas) 380 ir 626 straipsniai, 627 straipsnio pirma, antra, trečia ir ketvirta pastraipos, 628 straipsnis, 629 straipsnio antra ir šešta dalys, 630 straipsnio pirma, antra ir ketvirta pastraipos (ketvirta pastraipa įsigaliojo 2022 m. lapkričio 3 d.), 631 straipsnio pirma, antra ir ketvirta pastraipos (ketvirta pastraipa įsigaliojo 2022 m. lapkričio 3 d.).

Baudžiamojo proceso įstatymo 631 straipsnio trečioje pastraipoje (toliau – ginčijama nuostata) numatyta: „Išnagrinėjęs skundą ar protestą, teismas gali panaikinti apylinkės (miesto) teismo sprendimą ir priimti šio įstatymo 630 straipsnyje nurodytą sprendimą. Sprendimas neskundžiamas.“

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Ginčijama nuostata įtraukta į Baudžiamojo proceso įstatymo vienuolikto skyriaus 59 skirsnį, kuriame nustatytas proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto teisinis reglamentavimas. Pagal šį reglamentavimą, siekiant laiku išspręsti ikiteisminiame baudžiamajame procese kylančius turtinius klausimus ir siekiant proceso ekonomijos, procesui vadovaujantis asmuo gali iš baudžiamosios bylos išskirti medžiagą apie nusikalstamu būdu įgytą turtą ir pradėti procesą dėl jo pripažinimo įgytu nusikalstamu būdu. Tokiu atveju procesui vadovaujantis asmuo perduoda medžiagą pirmosios instancijos teismui; šis nusprendžia, ar turtas pripažintinas įgytu nusikalstamu būdu. Jei pirmosios instancijos teismas pripažįsta turtą įgytu nusikalstamu būdu, priima sprendimą dėl tolesnių su šiuo turtu susijusių veiksmų,

įskaitant jo konfiskavimą. Pirmosios instancijos teismo sprendimą galima apskųsti apygardos teismui. Ginčijamoje nuostatoje numatyta, kad apygardos teismas gali panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti sprendimą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, ir šis sprendimas neskundžiamas.

- 2 Byla dėl ginčijamos nuostatos atitikties Konstitucijos 92 straipsnio pirmam sakiniui Konstituciniame Teisme (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) pradėta nagrinėti, remiantis penkių konstitucinio skundo pareiškėjų prašymais. Konstitucinio skundo pareiškėjai teigia, kad ginčijama nuostata nesuderinama su Konstitucijos 92 straipsnio pirmu sakiniu, taip pat su Chartijos 47 straipsniu, Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 ir 6 dalimis ir Pamatinio sprendimo 2005/212 4 straipsniu.
- 3 Kiekvienam konstitucinio skundo pareiškėjui iškelta baudžiamoji byla dėl įtariamo didelio masto pinigų plovimo; visose tose bylose vis dar atliekamas ikiteisminis tyrimas. Tose baudžiamosiose bylose areštuotas konstitucinio skundo pareiškėjų nekilnojamas turtas, piniginės lėšos ar finansinės priemonės. Kiekvienoje iš tų bylų procesui vadovaujantis asmuo nusprendė pradėti procesą dėl areštuoto turto pripažinimo įgytu nusikalstamu būdu ir perduoti bylos dėl to turto medžiagą teismui, kad šis priimtų sprendimą.
- 4 *Ekonomisko lietu tiesa* (Ekonominių bylų teismas, Latvija) sprendimu keturiose iš tų bylų pripažinta, kad turtas nėra įgytas nusikalstamu būdu, ir procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto nutrauktas. Išnagrinėjęs prokuroro protestus dėl tų sprendimų *Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija* (Rygos apygardos teismas (Baudžiamųjų bylų skyrius), Latvija) nusprendė pripažinti nekilnojamąjį turtą, pinigines lėšas ir finansines priemones nusikalstamu būdu įgytu turtu ir jį konfiskuoti.
- 5 Vienoje iš minėtų bylų *Ekonomisko lietu tiesa* (Ekonomikos bylų teismas) nusprendė dalį piniginių lėšų pripažinti įgytomis nusikalstamu būdu ir jas konfiskuoti bei nutraukti procesą dėl likusios turto dalies. Išnagrinėjęs procesui vadovujančio asmens skundą dėl sprendimo dalies, kuria procesas buvo nutrauktas, *Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija* (Rygos apygardos teismas (Baudžiamųjų bylų skyrius)) nusprendė piniginius išteklius pripažinti nusikalstamu būdu įgytu turtu ir konfiskuoti.
- 6 Taigi vienoje iš minėtų bylų dėl nusikalstamu būdu įgyto turto dalis turto jau buvo pripažinta nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuotinu turtu pirmosios instancijos teismo sprendimu, o likusi turto dalis tokiu turtu buvo pripažinta apygardos teismo sprendimu. Tačiau kitose bylose turtas pripažintas nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuotas tik apygardos teismo sprendimu. Pagal ginčijamą nuostatą aptariamai apygardos teismo sprendimai negali būti skundžiami.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 7 Konstitucinio skundo pareiškėjai teigia, kad ginčijama nuostata jiems neleidžiama apskųsti apygardos teismo sprendimo kasacine tvarka. Taigi jie negali patikrinti, ar priimdamas sprendimą dėl konfiskavimo apygardos teismas laikėsi procesinių taisyklių ir tinkamai taikė materialinės teisės normas. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai pirmosios instancijos teismas nutraukė procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir sprendimą pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir jį konfiskuoti priėmė tik apygardos teismas.
- 8 Konstitucinio skundo pareiškėjų teigimu, yra ir kitų būdų užtikrinti, kad baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu kylantys turtiniai klausimai būtų išspręsti laiku ir laikantis proceso ekonomijos principo, pavyzdžiui, numatant kasacinę instanciją bylose dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir nustatant skundo nagrinėjimo terminus arba susiaurinant apygardos teismo kompetenciją ir numatant, kad apygardos teismas gali palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą arba jį panaikinti ir perduoti turto pripažinimo įgytu nusikalstamu būdu klausimą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Procesinės ekonomijos principas negali būti viršesnis už kitus principus ir neturi neproporcingai riboti asmens teisės į teisingą bylos nagrinėjimą.
- 9 Konstitucinių skundų pareiškėjai teigia, kad pagal Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalį visiems procesams, susijusiems su nusikalstamu būdu įgytu turtu, taikoma Direktyva 2014/42 ir kad tokio turto savininkai turi teisę į šios direktyvos 8 straipsnyje numatytas garantijas. Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrame sakinyje įtvirtinta veiksmingos galimybės teismine tvarka peržiūrėti teismo nutarimą konfiskuoti turtą garantija turi būti laikoma privalomu reikalavimu ir asmuo turi bet kuriuo atveju galėti ja pasinaudoti, kai konfiskuojamas jo turtas. Konstitucinio skundo pareiškėjų turtas iš esmės buvo pripažintas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotas vien tik apygardos teismo sprendimais, todėl tie sprendimai laikytini „nutarimu konfiskuoti“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2014/42.
- 10 Konstitucinio skundo pareiškėjai pažymi, kad Latvijoje vykdomas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto nėra civilinis procesas; jis pradedamas remiantis baudžiamosioje byloje surinktų įrodymų visuma, prieš konstatuojant, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažįstant asmenį kaltu dėl nusikalstamos veikos įvykdymo. Taigi Latvijoje konfiskavimas siejamas su nusikalstamos veikos įvykdymu, nes procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto grindžiamas įrodymais, kurie yra išskirti iš pagrindinės baudžiamosios bylos.
- 11 Ginčijamas nuostatas priėmusi institucija – *Saeima* (Latvijos Parlamentas) – mano, kad jos suderinamos su Konstitucijos 92 straipsnio pirmu sakiniu.
- 12 Procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto yra turtinių klausimų nagrinėjimo įprastame baudžiamajame procese tvarkos išimtis, tad tokiam procesui gali būti taikomos kitokios taisyklės, skirtos greitai ir veiksmingai pasiekti jo tikslą.

Ginčijamoje nuostatoje įtvirtintas reglamentavimas yra viena iš priemonių, padedančių greitai ir veiksmingai išspręsti turtinius klausimus. Klausimą, ar turtas yra įgytas nusikalstamu būdu ir yra konfiskuotinas, gali išnagrinėti dviejų instancijų teismai ir kiekvienas iš jų savarankiškai nagrinėja turto kilmę, įvertindamas faktines ir teises aplinkybes, kuriomis grindžiama byla.

- 13 Be to, nei pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnį, nei pagal Konstitucijos 92 straipsnio pirmą sakinį nereikalaujama, kad bylose dėl nusikalstamu būdu įgyto turto būtų įvesta kasacinė instancija, taip pat nereikalauja galimybės apskusti apygardos teismo sprendimą, kuriuo turtas pripažįstamas nusikalstamu būdu įgytu ir konfiskuotinu. Valstybė turi teisę savo nuožiūra nustatyti apskundimo instancijas ir tvarką, atsižvelgdama į bylos rūšį. Taigi, tai, ar kasacinė instancija numatyta byloms dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, kai nagrinėjami tik materialinių ir procesinių normų tinkamo taikymo klausimai, yra ne tiek teisių, kiek tikslingumo klausimas, kurį sprendžia įstatymų leidėjas.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo jurisprudencijoje pripažįstama, kad nustatant nacionalinių teisės nuostatų turinį ir jas taikant reikia atsižvelgti į demokratiją stiprinančias Europos Sąjungos teisės nuostatas ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytą jų aiškinimą.
- 15 Ginčijamos nuostatos yra proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto teisinio reguliavimo dalis. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo jurisprudencijos matyti, kad procesuose dėl nusikalstamu būdu įgyto turto su šiuo turtu susijusiems asmenims garantuojama Konstitucijos 92 straipsnio pirmajame sakinyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Teisingas bylos nagrinėjimas apima du aspektus, t. y. „teisingą teismą“, kai bylą nagrinėja nepriklausoma teisminė institucija, ir „teisingą teismą“, kai byla nagrinėjama, vykdam sąžiningą, teisinės valstybės principais pagrįstą procesą. Teisingas teismas, kai vykdomas sąžiningas, teisinės valstybės principais pagrįstas procesas, taip pat apima teisę apskusti sprendimą.
- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino, kad pagal Konstitucijos 92 straipsnio pirmą sakinį nereikalaujama, kad valstybė įtvirtintų asmens teisę apskusti teismo sprendimą kasacine tvarka visų kategorijų bylose. Vis dėlto, valstybė turi sukurti tokią teisinę sistemą ir teismo sprendimų apskundimo tvarką, kad asmenys galėtų veiksmingai ginti savo teises ir teisėtus interesus. Taip pat ir procese dėl nusikalstamu būdu įgyto turto valstybė privalo imtis veiksmų, kad užtikrintų veiksmingą teisių apsaugą, įskaitant tai, kad asmuo turėtų procesines garantijas ir galėtų ginti savo nuosavybės teises.
- 17 Siekdamas nagrinėjamoje byloje nustatyti, ar ginčijama nuostata atitinka Konstitucijos 92 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi iširti, ar ši nuostata užtikrina su nuosavybe

susijusiam asmeniui veiksmingą galimybę ginti savo nuosavybės teises. Visu pirma, būtina įvertinti, ar įstatymų leidėjas turėjo teisę priimti teisės nuostatas, kuriose nenumatyta galimybės apskusti apygardos teismo sprendimą, net kai tai yra pirmasis sprendimas byloje, kuriuo turtas pripažintas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotas. Ginčijama nuostata yra nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo proceso teisinio reglamentavimo dalis, todėl atliekant šį vertinimą reikšmingas Chartijos 47 straipsnis, taip pat Direktyva 2014/42 ir Pamatinis sprendimas 2005/212.

- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nusikalstamos veikos, dėl kurių iškeliama baudžiamoji byla, iš kurios išskiriamas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, yra veikos, kurioms taikomi Direktyvos 2014/42 3 straipsnyje nurodyti teisės aktai, todėl patenka į šios direktyvos materialinę taikymo sritį. Be to, už tas nusikalstamas veikas numatyta sankcija – laisvės atėmimas nuo trejų iki dvylikos metų.
- 19 Teismas nurodė, kad Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas, yra teisės aktas, kuriuo valstybės narės įpareigojamos nustatyti bendras minimalias taisykles dėl nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, siekiant palengvinti nutarimų konfiskuoti tarpusavio pripažinimą. Direktyva 2014/42 nereglamentuojamas nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas, kurį vykdyti valstybės narės teismas nurodo vykstant su vienos ar daugiau nusikalstamų veikų įvykdymo konstatavimu nesusijusiam procesui arba iš karto po jo. Tokiam konfiskavimui netaikomos šioje direktyvoje, kaip nurodyta jos 1 straipsnio 1 dalyje, nustatytos minimalios taisyklės, todėl jo reglamentavimas, kaip nurodyta minėtos direktyvos 22 konstatuojamojoje dalyje, priskiriamas valstybių narių kompetencijai savo nacionalinėje teisėje numatyti platesnės apimties įgaliojimus. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, gali būti taikoma tokiam teisiniui reguliavimui, koks įtvirtintas Baudžiamojo proceso įstatymo 59 skirsnyje.
- 20 Nagrinėjamoje byloje ginčijama nuostata patenka į Baudžiamojo proceso įstatymo 59 skirsnį dėl tvarkos, kurios laikydamasis teismas nusprendžia pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu. Teismo sprendimas priimamas atskiro proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto metu prieš priimant galutinį teismo sprendimą baudžiamojoje byloje. Tai atskiras ir savarankiškas procesas, per kurį teismas vertina tik vieną byloje kylantį klausimą – turto klausimą. Šio proceso metu nenustatinėjama asmens kaltė, bet sprendžiama dėl turto nusikalstamos kilmės arba jo ryšio su nusikalstama veika (*in rem* procesas) ir galutinai išsprendžiami turtiniai klausimai. Jei ikiteisminio baudžiamojo proceso metu įvykdytas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir teismas pripažino turtą įgytu nusikalstamu būdu, pagrindinėje baudžiamojoje byloje jis nebesprendžia dėl veiksmų, kurių reikia imtis dėl nusikalstamu būdu įgyto turto. Proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto metu nevertinama asmens kaltė ir šis procesas nėra grindžiamas apkaltinamuoju nuosprendžiu.

- 21 Taigi Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, gali būti aiškinama kaip netaikoma Baudžiamojo proceso įstatymo 59 skirsnio nuostatomis dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, nes teismo sprendimu turtas pripažįstamas įgytu nusikalstamu būdu prieš konstatuojant, kad buvo įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš asmenį pripažįstant kaltu dėl šios nusikalstamos veikos įvykdymo.
- 22 Europos Žmogaus Teisių Teismas, vertindamas, ar konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio priylgsta bausmei, kaip ji suprantama pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 straipsnį, nurodė, kad pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, ar konfiskavimas taikomas priėmus sprendimą, kuriuo asmuo pripažįstamas kaltu dėl nusikalstamos veikos. Vis dėlto, atliekant šį vertinimą svarbūs ir kiti veiksniai, pavyzdžiui, atitinkamos procedūros pobūdis, tikslas ir konfiskavimo mastas, taip pat nacionalinės teisės aktuose numatyta šios procedūros esmė ir jos įgyvendinimo tvarka.
- 23 Pagal Latvijos teisės nuostatas vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, turto ryšį su nusikalstama veika arba nusikalstamą turto kilmę pagrindžianti medžiaga yra išskiriama iš baudžiamosios bylos, kurioje atliekamas tyrimas dėl nusikalstamos veikos. Vis dėlto, šiame atskirame procese išvados dėl turto ryšio su nusikalstama veika arba dėl nusikalstamos turto kilmės, be kita ko, grindžiamos baudžiamosios bylos medžiaga, surinkta per pagrindinį baudžiamąjį procesą dėl nusikalstamos veikos nustatymo ir asmens pripažinimo kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo.
- 24 Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tam tikrais atvejais ši direktyva taikoma ir tuomet, kai įvykdyta nusikalstama veika, tačiau baudžiamojoje byloje nepriimtas apkaltinamasis nuosprendis. Jurisprudencijos dėl šios nuostatos Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nėra suformavęs.
- 25 Iš šios nuostatos kartu su Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 4 dalimi galima daryti išvadą, kad tam tikromis aplinkybėmis Direktyva 2014/42 taip pat taikoma nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimui be apkaltinamojo nuosprendžio. Be to, iš Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalies teksto taip pat galima suprasti, kad joje nurodytos ne visos priežastys, dėl kurių neleidžiama taikyti konfiskavimo.
- 26 Taigi nagrinėjamoje byloje aiškinant Direktyvą 2014/42 ir Pamatinį sprendimą 2005/212 galima padaryti skirtingas išvadas dėl to, ar aptariama speciali konfiskavimo procedūra priskiriama prie Direktyvos 2014/42 22 konstatuojamojoje dalyje nurodytos valstybių narių kompetencijos ir, atitinkamai, ar šie teisės aktai tokiai procedūrai netaikomi.
- 27 Nors Teisingumo Teismas ne kartą aiškino Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 1 dalį ir Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsnio 1 dalį, taip pat ir kiek tai susiję su nacionalinės teisės aktais, kuriuose numatytas nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio, iki šiol nebuvo pateiktas nė vienas minėtų teisės aktų išaiškinimas, susijęs su nusikalstamu būdu įgyto turto

konfiskavimu pagal nacionalinę teisę, kuris nevykdomas civilinio proceso tvarka ir pradamas remiantis baudžiamojoje byloje surinktų įrodymų visuma, dar nekonstatavus nusikalstamos veikos įvykdymo ir asmens nepripažinus kaltu dėl jos įvykdymo. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, Direktyvos 2014/42 ir Pamatinio sprendimo 2005/212 teisingas aiškinimas ir taikymas, atsižvelgiant į jų tikslą pagerinti turto konfiskavimo baudžiamosiose bylose tvarką Sąjungos lygmeniu, nagrinėjamos teisines ir faktines aplinkybes nėra toks akivaizdus, kad neliktų jokių pagrįstų abejonių dėl šių teisės aktų taikymo srities.

- 28 Jeigu nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo teisiniu reglamentavimui, įtvirtintam Baudžiamojo proceso įstatymo 59 skirsnyje, taikoma Direktyva 2014/42 ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, valstybės narės turi imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad asmenys, kuriems taikomos šioje direktyvoje numatytos priemonės, turėtų teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, kad būtų apgintos tų asmenų teisės.
- 29 Direktyvos 2014/42 38 konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi Chartijoje pripažintų principų ir kad ji turėtų būti įgyvendinta laikantis tų teisių ir principų. Chartijos 47 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Europos Sąjungos teisės, buvo pažeistos, turi teisę į veiksmingą teisinę gynybą šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis. Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintas pagrindines teises patvirtina pati Direktyva 2014/42, įskaitant 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį, kuriame nustatyta, kad asmeniui, kurio atžvilgiu taikomas konfiskavimas, valstybės narės privalo užtikrinti veiksmingą galimybę teisme užginčyti nutarimą konfiskuoti.
- 30 Pagal Latvijos teisės aktus nagrinėdamas bylą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto pirmosios instancijos teismas gali nuspręsti procesą nutraukti, jei padaro išvadą, kad pateiktų įrodymų nepakanka įrodyti, jog turtas yra susijęs su nusikalstama veika, arba pagrįstai manyti, kad turtas gali būti nusikalstamos kilmės.
- 31 Pirmosios instancijos teismo sprendimą galima apskųsti apygardos teismui; šis gali: 1) palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą; 2) panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotinu bei nutraukti procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto; arba 3) panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą nutraukti procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotinu. Apygardos teismo sprendimas neskundžiamas.
- 32 Taigi Latvijoje bylas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto gali nagrinėti dviejų instancijų teismai ir nėra galimybės apskųsti apygardos teismo sprendimą kasacinės instancijos teismui. Net jei pirmosios instancijos teismas nutraukė procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, motyvuodamas tuo, kad neįrodyta nusikalstama turto kilmė, apygardos teismas turi teisę pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir jį konfiskuoti.

- 33 Direktyvos 2014/42 nuostatose nenumatyta konkretaus nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių reglamentavimo, t. y. atvejų, kai pirmosios instancijos teismas priėmė sprendimą nutraukti procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, tačiau tas sprendimas buvo apskūstas apygardos teismui, o šis priėmė sprendimą pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir jį konfiskuoti. Taigi nagrinėjamoje byloje būtina nustatyti, kaip reikia aiškinti Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrame sakinyje vartojamą sąvoką „nutarimas konfiskuoti“.
- 34 Pirma, būtų galima pripažinti, kad pagal Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį reikalaujama užtikrinti asmeniui, kurio turtas buvo konfiskuotas, teisę apskūsti atitinkamą sprendimą bent vienam teismui, nesvarbu, ar buvo priimtas sprendimas nutraukti procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, ar sprendimas pripažinti turtą įgytu nusikalstamu būdu ir jį konfiskuoti. Toks aiškinimas leistų daryti išvadą, kad ginčijama nuostata jau užtikrinama pareiškėjų teisę apskūsti teismui nutarimą konfiskuoti, taigi ir teisę į veiksmingą teisinę gynybą.
- 35 Antra, Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį galima aiškinti taip: asmeniui turi būti užtikrinta galimybė apskūsti nutarimą konfiskuoti, kuriuo iš jo galutinai paimama nuosavybė. Visų pirma, Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 4 dalyje „konfiskavimas“ apibrėžiamas kaip galutinis turto paėmimas. Žodžio „konfiskavimas“ apibrėžtis kituose Sąjungos teisės aktuose, reglamentuojančiuose turto konfiskavimą, yra panaši į Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 4 dalyje pateiktą apibrėžtį. Pavyzdžiui, 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento 2018/1805 dėl nutarimų išaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „nutarimas konfiskuoti“ – įvykus procesui, susijusiam su nusikalstama veika, teismo skirta galutinė sankcija ar priemonė, kurios pasekmė yra galutinis turto atėmimas iš fizinio arba juridinio asmens. Taip pat Pagrindų sprendimo 2005/212 1 straipsnio ketvirtoje įtraukoje nustatyta, kad „konfiskacija“ – tai byloje dėl nusikaltimo arba nusikaltimų teismo numatyta turto galutinio atėmimo baudmė arba priemonė.
- 36 Taip aiškinant Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrą sakinį galima daryti išvadą, kad „nutarimas konfiskuoti“ yra tik toks teismo sprendimas, kuriuo galutinai atimamas turtas. Teismo sprendimas, kuriuo nutraukiamas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, nors ir buvo galimybė jį konfiskuoti, nelaikomas „nutarimu konfiskuoti“, kaip apibrėžta Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrame sakinyje. Vadinasi, nagrinėjamoje byloje tik apygardos teismo sprendimas, kuriuo konstitucinio skundo pareiškėjų turtas pripažintas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotinu ir kuris pagal ginčijamą nuostatą negali būti skundžiamas, turėtų būti laikomas „nutarimu konfiskuoti“, kaip tai suprantama pagal šią Sąjungos teisės nuostatą.
- 37 Taigi, atsižvelgiant į nagrinėjamoje byloje vertintą situaciją, būtų galima daryti skirtingas išvadas dėl Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antro sakinio aiškinimo. Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs, kaip pagal Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti sąvoką „konfiskavimas“, tačiau nepateikė nuomonės, kaip turi būti aiškinama Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies

antrame sakinyje vartojama sąvoka „nutarimas konfiskuoti“. Dėl šių priežasčių šioje byloje būtina išsiaiškinti Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 6 dalies antrame sakinyje vartojamos sąvokos „nutarimas konfiskuoti“ turinį, t. y. ar nutarimu konfiskuoti turi būti laikomas tik sprendimas, kuriuo turtas pripažįstamas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotinu, ar tokiu nutarimu laikytinas ir sprendimas, kuriuo teismas nutraukia procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto.

- 38 Taigi kyla abejonų: jei nagrinėjamoje byloje ginčijamai nuostatai būtų taikomi minėti Sąjungos teisės aktai, ar su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta asmens teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir Direktyvos 2014/2014 8 straipsnio 6 dalies antrame sakinyje įtvirtinta veiksmingos galimybės teisme užginčyti nutarimą konfiskuoti garantija suderinama nacionalinė nuostata, kurioje, siekiant greito ir veiksmingo turtinių klausimų sprendimo, nenumatyta su turtu susijusio asmens teisė apskusti apygardos teismo sprendimą, net jei šis sprendimas yra pirmasis sprendimas byloje, kuriuo turtas pripažintas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotinu, o pirmosios instancijos teismas šioje byloje buvo nusprendęs nutraukti procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto.
- 39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat prašo Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, iki kada paliekamos galioti ginčijamos nuostatos teisinės pasekmės.
- 40 Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 32 straipsnio 1 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo sprendimas yra galutinis ir įsigalioja jo paskelbimo metu. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 31 straipsnio 11 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo sprendime gali nurodyti datą, nuo kurios ginčijama nuostata nustoja galioti. Nustatydamas konkretų ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos momentą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įvertina, ar nėra pagrindų, dėl kurių ginčijama nuostata turėtų būti pripažinta negaliojančia atgaline data. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padaro išvadą, kad įstatymų leidėjui reikia laiko naujiems teisės aktams priimti, jis gali nustatyti, kad ginčijama nuostata nustoja galioti nuo tam tikros dienos ateityje. Sprendžiant dėl ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datos, reikia derinti teisinio tikrumo principą su tam tikrų asmenų pagrindinėmis teisėmis.
- 41 Kaip yra pripažinęs Teisingumo Teismas, tik išimtiniais atvejais taikant bendrąjį teisinio saugumo principą, kuris yra Sąjungos teisės sistemos dalis, gali tecti apriboti visų suinteresuotųjų asmenų galimybę remtis jo išaiškinta norma, ginčijant sąžiningai nustatytus teisinius santykius. Toks apribojimas gali būti leidžiamas tik tame pačiame sprendime, kuriame sprendžiama dėl prašomo išaiškinimo.
- 42 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, nagrinėjamu atveju reikia atsižvelgti į tai, kad nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas vykdomas siekiant apsaugoti svarbius viešuosius interesus ir juo siekiama užtikrinti teisėtumo principą.

- 43 Teisės nuostatos, pagal kurias, siekdamas laiku išspręsti ikiteisminio baudžiamojo proceso metu kylančius turtinius klausimus ir užtikrinti proceso ekonomiją, procesui vadovaujantis asmuo gali iš baudžiamosios bylos išskirti su nusikalstamu būdu įgytu turtu susijusią medžiagą ir pradėti atitinkamą procesą, galioja nuo 2005 m. spalio 1 d. Ginčijama nuostata galioja nuo 2009 m. liepos 1 d. Taigi teisinių santykių, kuriems turės įtakos galutinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimas, yra labai daug. Konfiskavus nusikalstamu būdu įgytą turtą, atitinkamos lėšos pervedamos į valstybės biudžetą. Taigi ginčijama nuostata yra glaudžiai susijusi su valstybės biudžetu, o jos pripažinimas negaliojančia nuo tam tikro momento praeityje gali turėti neigiamą poveikį valstybės biudžeto stabilumui ir sukelti grėsmę teisiniam tikrumui.
- 44 Teisinis stabilumas yra esminis teisinio tikrumo principo elementas, o šis, be kita ko, reikalauja ne tik teisės aktuose nustatyto teisinio proceso, bet ir teisiškai tvaraus šio proceso rezultato. Ginčijama nuostata laikoma teisėta ir nacionalinės valdžios institucijos ją taiko visuose procesuose, susijusiuose su nusikalstamu būdu įgytu turtu.
- 45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, būtina nustatyti, ar, pripažinus, kad ginčijama nuostata prieštarauja Konstitucijos 92 straipsniui pirmam sakiniui, Chartijos, Direktyvos 2014/42 ir Pamatinio sprendimo 2005/212 reikalavimus, teisinio saugumo principą ir Sąjungos teisės viršenybės principą reikia aiškinti taip: atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes ginčijamą nuostatą galima taikyti ir palikti galioti jos teises pasekmes iki dienos, kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo sprendime bus nustatęs kaip ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datą.